

Prof. dr hab. Maciej Jędrusik
Wydział Geografii i Studiów Regionalnych
Uniwersytet Warszawski

Warszawa, 16 maja 2015 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ MGR SYLWII GOLIAN

„STAN I PERSPEKTYWY ROZWOJU AGROTURYSTYKI NA ROZTOCZU”

Recenzowana praca jest bardzo obszerna. Liczy 340 stron, z tego podstawowy tekst zajmuje 262 strony; towarzyszą mu 53 strony różnych załączników, a resztę stanowią spisy: literatur, tabel, rycin i fotografii (choć nie wiem dlaczego to rozdzielono, bo przecież fotografia też jest ryciną).

Nie uważam jednak, by praca była znacząco zbyt długa. Dużą jej część zawiera bowiem szczegółowa inwentaryzacja cech agroturystyki i jej uwarunkowań na badanym obszarze. W niektórych partiach nie bałbym się jednak nieco jej skrócić, bez obawy o utratę merytorycznej wartości.

Recenzowana rozprawa jest bez wątpienia **interesująca, bardzo rzetelnie i starannie przygotowana**.

Praca składa się z pięciu rozdziałów numerowanych, w tym wstępu oraz osobnego podsumowania i wniosków (w tej numeracji trochę brak konsekwencji, ale to drobiazg). Brak zakończenia. Można i tak, choć nie jest to klasyczne podejście. Rozdziały mają różną objętość i przypominają pod tym względem parabolę. Pierwszy i piąty liczą odpowiednio 25 i 27 stron, drugi i czwarty – 51 i 56, najobszerniejszy jest „środkowy” rozdział trzeci – 85 stron. Takie różnice w objętości są jednak usprawiedliwione treścią poszczególnych części.

Po wnioskach pojawiają się spisy: literatury, tabel (67), rycin (80) i fotografii (27). W spisie literatury wymieniono 212 pozycji drukowanych. Są to głównie pozycje w języku polskim (192). 16 wymienionych prac opublikowano po angielsku, 3 po rosyjsku, jedna po niemiecku. Ponadto spis zawiera 54 strony lub dokumenty internetowe (nie podano przy nich dat dostępu!), 18 aktów prawnych, 37 dokumentów strategicznych oraz 4 mapy. Chociaż z pewnością wśród wybranej i cytowanej literatury można byłoby znaleźć jakieś braki, bo to zawsze jest możliwe (na przykład nie zauważyłem prac mojego warszawskiego Kolegi prof. Andrzeja Kowalczyka) to dobór literatury uważam za właściwy, a sposób jej cytowania (poza wspomnianym brakiem podania dat dostępu do sieci w przypadku dokumentów internetowych) za nienaganny, co nie jest ostatnio zjawiskiem często spotykanym.

Aneks z załącznikami jest obszerny, a jego najbardziej interesujący fragment stanowi kwestionariusz ankiety (wywiadu?), opracowany przez Autorkę i przez nią wykorzystany w

trakcie badań terenowych na Roztoczu. Kwestionariusz opracowano **rozsądnie, jest logiczny i wydaje się zrozumiały** także dla osób ankietowanych. Nic dziwnego, że większość ankietowanych zdecydowała się uczestniczyć w badaniu. Pozostałe fragmenty aneksu stanowią rzetelną dokumentację badań, ale szczęśliwie znalazły się poza właściwym tekstem pracy. Bardzo wartościowa jest dokumentacja walorów turystycznych i bazy turystycznej w badanych gminach – wartość tej dokumentacji podnosi fakt zebrania **jest** przez Autorkę w czasie badań terenowych. Niemniej z zamieszczania niektórych załączników, np. z wymogów kategoryzacyjnych wiejskiej bazy noclegowej można byłoby zrezygnować. Ale to już wybór Autorki.

Wstęp rozpoczyna charakterystyka problematyki badawczej, celu i zakresu pracy. Za główny cel Autorka przyjmuje ocenę stanu rozwoju (*nota bene* stanu czy rozwoju?) agroturystyki w badanym regionie, wskazanie kierunków rozwoju i perspektyw. Taki cel sugeruje aplikacyjny charakter pracy. To **dobrze**, nie mam nic przeciwko temu, by rozprawa doktorska mogła mieć praktyczne zastosowanie w różnych aspektach życia i gospodarki.

Ale czy w przypadku takiego i tak sformułowanego celu potrzebne są hipotezy? A takie **chwile** później, się pojawiają i w większości trudno je uznać za poprawnie sformułowane, bo są albo oczywiste, albo niemożliwe do weryfikacji, albo ich weryfikacja nie wymaga głębokich badań analitycznych („na badanym obszarze gospodarstwa agroturystyczne są rozmieszczone nierównomiernie”, „przestrzeń turystyczna gmin Roztocza jest bardzo zróżnicowana pod względem uwarunkowań rozwoju agroturystyki”, „jedynie nieliczne produkty turystyczne na Roztoczu mają **innowacyjny** charakter”, „Roztocze dysponuje dużym potencjałem agroturystycznym, jednak jest on w dużej mierze niewykorzystany” itp.). Zamiast stwierdzać np. że gospodarstwa są rozmieszczone nierównomiernie, warto byłoby zapytać lub postawić tezę, na czym ta nierównomierność polega i z czego wynika.

Co więcej hipotezy, a więc spodziewane odpowiedzi na pytania badawcze (zawarte w celach badawczych), nijak się do tych pytań mają, bo pytań nie sformułowano. Upředzając fakty – w zakończeniu brak stwierdzenia, czy hipotezy zostały zweryfikowane. W hipotezach pojawiają się także nawiązania do „uwarunkowań przyrodniczych i kulturowych”, o których w celach nie ma ani słowa (a raczej są gdzieś głęboko ukryte – domyślam się, że w punkcie: „wskazanie najważniejszych czynników determinujących rozwój turystyki”).

Mam wrażenie, że ten wątek „hipotetyczny” zamieszczono w pracy, by zaspokoić potrzeby recenzentów. Tymczasem, jak wspomniałem wyżej, czuję się zupełnie zaspokojony, gdy celem rozprawy będzie, cytując Autorkę wymieniającą cele szczegółowe: „ocena”,